पौंवैगौंडे क्षेत्रमा प्रचलित भजन चुड्काहरूको सङ्कलन, वर्गीकरण र विश्लेषण

त्रिभुवन विश्व विद्यालय

मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय

अन्तर्गत नेपाली विषयको स्नातकोत्तर तह दोस्रो

वर्षको दसौं पत्र (५४०-६) को प्रयोजनका निमित्त प्रस्तुत

अध्ययन पत्र

शोधार्थी

निर्मला कुमारी रेग्मी

त्रि.वि.द.नं.: ९-२-६२१-४०-२००६

परीक्षा रोल नं.: ४८००८४

क्याम्पस रोल नं.: ९/६७

२०७१

पौंवैगौंडे क्षेत्रमा प्रचलित भजन चुड्काहरूको सङ्कलन,वर्गीकरण र विश्लेषण शोधार्थीः *निर्मला कुमारी रेग्मी* २०७१

निर्देशकको सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्व विद्यालय, पृथ्वी नारायण क्याम्पस पोखरा मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय नेपाली विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो बर्षको दसौंपत्र (५४०–६) को आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिको प्रयोजनको निमित्त प्रस्तुत "**पौंवैगौंडे क्षेत्रमा प्रचलित भजन चुड्काहरूको सङ्कलन, वर्गीकरण र विश्लेषण**" शीर्षकको अध्ययन पत्र शोधार्थी निर्मला कुमारी रेग्मीले मेरो निर्देशनमा तयार गर्नु भएको हो । अतः आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि नेपाली विभाग समक्ष सिफारिस **गर्दछु** ।

शोध निर्देशक

____

(नारायण प्रसाद न्यौपाने)

उप-प्राध्यापक

नेपाली विभाग

मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय

पृथ्वी नारायण क्याम्पस

पोखरा

मिति : २०७१/१०/०६

सन् : २०/०१/२०१५

नेपाली विभाग

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्व विद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली विषयको स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षका शोधार्थी श्री निर्मला कुमारी रेग्मीले दशौं पत्रको प्रयोजनका निम्ति यस विभागमा प्रस्तुत गर्नुभएको “पौवैगौँडे क्षेत्रमा प्रचलित भजनचुड्काहरूको सङकलन,वर्गीकरण र विश्लेषण” शीर्षकको शोधपत्र स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

१. विभागीय प्रमुख- सह-प्राध्यापक कुलप्रसाद खनाल ____________

२. विशेषज्ञ - उप-प्राध्यापक चक्रपाणि उपाध्याय ____________

३. शोध निर्देशक - सह-प्राध्यापक कुलप्रसाद खनाल ____________

मिति : २०७१/ /

विषय सूची

		पृष्ठ संख्या
प्रथम अध्यायः अध्ययन पत्रको परिचय		**१–५**
१.१.	विषय परिचय	१
१.२.	अध्ययन पत्रको शीर्षक	२
१.३.	अध्ययन पत्रको प्रयोजन	२
१.४.	समस्या कथन	२
१.५.	अध्ययन पत्रको उद्देश्य	३
१.६.	पूर्वकार्यको समीक्षा	३
१.७.	अध्ययन पत्रको औचित्य	४
१.८.	अध्ययको क्षेत्र र सीमा	४
१.९.	सामाग्री सङ्कलन विधि	५
१.१०.	अध्ययन पत्रको रूपरेखा	५
द्वितीय अध्याय : स्याङ्जा जिल्लाको पौवैगौँडे क्षेत्रको परिचय		**६–१२**
२.१.	स्याङ्जा जिल्लाको भौगोलिक परिचय	८
२.२.	पौंवैगौंडे क्षेत्रको नामकरण	८
	२.२.१. भाषा	९
	२.२.२. धर्म	९
	२.२.३. शैक्षिक स्तरको विवरण	१०
	२.२.४. विद्यालय वा क्याम्पस	१०
२.३.	धार्मिक ऐतिहासिक तथा सामाजिक दृष्टिमा पौंवैगौंडे क्षेत्र	१०
	२.३.१. भैरवकाली मन्दिर	११
	२.३.२. कालिका मन्दिर	११
	२.३.३. चण्डी मन्दिर	११
	२.३.४. सुनकेशरी देवीको मन्दिर	१२
	२.३.५. शितलादेवीको मन्दिर	१२
	२.३.६. निष्कर्ष	१२

तृतीय अध्यायः लोक साहित्य सिद्धान्तका सन्दर्भमा भजन

चुड्काको चिनारी **१३–२१**

३.१. लोक साहित्यको सैद्धान्तिक परिचय १३

३.२. लोक साहित्यको परिभाषा १४

३.३. लोक साहित्यको विशेषता १४

३.४. लोक साहित्यको विधा १५

३.५. लोक गीतको सिद्धान्त र परिभाषा १५

३.६. लोक गीतको वर्गीकरण १८

३.७. भजन चुड्का शब्दको अर्थ र परिभाषा १८

३.८. लोक साहित्य र भजन चुड्काहरूको सम्बन्ध २०

३.९. भजन चुड्काहरूका विशिष्ट अभिलक्षणहरू २०

चतुर्थ अध्याय:पौवैगौंडे क्षेत्रमा प्रचलित भजन चुड्काहरूको परिचय

वर्गीकरण र विश्लेषण **२२–३४**

४.१ पौवैगौंडे क्षेत्रमा प्रचलित भजन चुड्काहरूका केही रूपहरू २२

४.२ पौवैगौंडे क्षेत्रमा प्रचलित भजन चुड्काहरूको वर्गीकरण २२

४.२.१. मंगलाचरण सम्बन्धी भजन २५

४.२.२. आरती जगाउने भजन २५

४.२.३. नामसङ्कीर्तनमा आधारित भजन २६

४.२.४.लामा खालका भजन २६

४.२.५. प्रेमाकर्षणमा आधारित भजन २७

४.२.६. विरह वेदनामा आधारित भजन २७

४.२.७. चुड्के भजनहरू २७

४.३ रस प्रयोगका दृष्टिले पौवैगौंडे क्षेत्रमा प्रचलित भजन चुड्काहरू २८

४.३.१. श्रृङ्गार रस २९

४.३.२. वीररस २९

४.३.३. रौद्ररस ३०

४.३.४. करुण रस ३०

४.३.५. शान्त रस ३०

४.३.६ हाँस्य रस ३१

४.३.७ अद्भूत रस ३१

४.४ अलङ्कारका दृष्टिले पौंवैगौंडे क्षेत्रमा प्रचलित भजन चुड्काहरू ३१

४.४.१ शब्दालङ्कार ३१

४.४.१.१. लाटानुप्रास अलङ्कार ३१

४.४.१.२. श्रुत्यानुप्रास अल्ङकार ३२

४.४.१.३. अन्त्यानुप्रास अलङ्कार ३२

४.४.१.४. वृत्यनुप्रास अलङ्कार ३२

४.४.१.५. छेकानुप्रास अलङ्कार ३२

४.४.२. अर्थालङ्कार ३२

४.४.२.१ उपमा अलङ्कार ३३

४.४.२.२ रूपक अलङ्कार ३३

४.४.२.३ दृष्टान्त अल्ङकार ३३

४.४.२.४ निष्कर्ष ३४

पञ्चम अध्यायः उपसंहार ३५–३७

५.१ उपसंहार ३५

५.२ निष्कर्ष ३६

५.३ भावी अध्ययन अनुसन्धानका सम्भाव्य क्षेत्रहरू ३७

परिशिष्टहरू ३८-५८

केही अप्ठ्यारा शब्दको शब्दार्थ ५९

सन्दर्भ कृति सूची ६१

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत अध्ययन पत्र मैले त्रिभुवन विश्व विद्यालय मानविकी तथा सामजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत पृथ्वी नारायण क्याम्पस नेपाली विभागको स्नातकोत्तर तहको दसौं पत्रको प्रयोजनार्थ आदरणीय गुरु उप-प्रा.नारायण प्रसाद न्यौपानेको कुशल मार्ग निर्देशनमा तयार पारेकी छु । अध्ययन कार्यको जटिल गोरेटोमा हिँड्दा आइपर्ने अनेकौं कठिनाइहरू पार गर्न उहाँले दिनु भएको प्रेरणा र सुझावले नै म उक्त कार्य पूर्ण गर्न सफल भएकी छु । त्यसको निम्ति आफ्नो व्यवहारिक कार्य व्यस्तताका बिच पनि अमूल्य समय प्रदान गरी गठन सुझाव र पथ पदर्शन गर्नु भएकोमा श्रद्धेय गुरु श्री नारायण प्रसाद न्यौपानेज्यूप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । अध्ययन पत्र स्वीकृति प्रदान गर्नु भएकोमा नेपाली विभागका विभागीय प्रमुख श्रद्वेय प्रा.डा.विष्णु प्रसाद पौडेलज्यूप्रति पनि कृतज्ञता प्रकट गर्दछु ।

यस अध्ययन पत्र तयार पार्ने क्रममा महत्त्वपूर्ण सल्लाह सुझावको साथै अत्यावश्यक सामग्री उपलब्ध गराइ दिएर ठुलो सहयोग गर्नुहुने मेरा आदरणीय दाजु उमाकान्त रेग्मी र भाउजू माया रेग्मीप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । अध्ययन पत्र लेखनका क्रममा आवश्यक पुस्तक पत्र पत्रिका शोधपत्र, अध्ययनपत्र उपलब्ध गराउने पश्चिमाञ्चल क्षेत्रीय पुस्तकालय पोखराका कर्मचारीहरूप्रति पनि आभार प्रकट गर्दछु ।

यसै गरि अध्ययन पत्र लेखनका क्रममा भएका कमीकमजोरी औँल्याई सहयोग गर्नुहुने साथी चित्राकुमारी श्रीसलाई पनि मैले सम्झनै पर्दछ । यस अध्ययन पत्रलाई छिटो छरितो र शुद्धसँग टङ्कन गरिदिनुहुने “क्विक कम्प्युटर सर्भिस एण्ड फोटोकपि हाउस”, पोखरा -१, वगरका पुष्पराज पौडेललाई पनि धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

अन्त्यमा यस अध्ययन पत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि पृथ्वी नारायण क्याम्पस नेपाली विभाग, पोखरा समक्ष पेश गर्दछु ।

मिति : २०७१/१०/१२ **निर्मला कुमारी रेग्मी**

सन् : २०/०१/२०१५